

LevensEindeInformatieForum

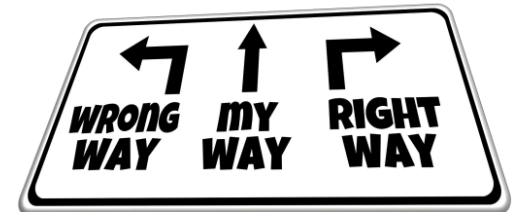
Doel LEIF:
wettelijke mogelijkheden aan het levenseinde
bekend maken
bij zorgverleners en burgers

2002:

- Wet palliatieve zorg
- Wet patiëntenrechten
- Wet euthanasie

Gemeenschappelijke factor: AUTONOMIE

LEIF

levenseinde
Informatie
Forum

- Open initiatief
- Opgericht in 2003 n.a.v. 3 wetten
- Uitgebreide informatiewebsite
- LEIFlijn
- Vormingsaanbod
- LEIFplan

 Bel de LEIFlijn : **078 15 11 55**

Word gratis lid

Steun LEIF financieel

VOORAFGAANDE
ZORGPLANING ▾

PALLIATIEVE ZORG ▾

VRAGEN &
ANTWOORDEN

WETENSCHAPPELIJK
ONDERZOEK

IN DE MEDIA ▾

LEIFKAART

OPLEIDINGEN ▾

PROFESSIELE INFO ▾

LevensEinde InformatieForum

Een waardig levenseinde voor iedereen

LEIF is een open initiatief van mensen en verenigingen die streven naar een waardig levenseinde voor iedereen, waarbij respect voor de wil van de patiënt voorop staat.

Het LEIFplan

LEIF in je buurt

Petitie

Actie Palliatieve Zorg

Vormingsaanbod

Opleiding tot LEIFarts: 5 lesdagen, 1 cyclus per jaar

Opleiding tot LEIFconsulent: 5 lesdagen, 2 cycli per jaar

Programma:

Dag 1: wetgeving

Dag 2: voorafgaande zorgplanning

Dag 3: ethiek en wilsbekwaamheid

Dag 4: reflecties rond polypathologie, psychisch lijden, voltooid leven...

Dag 5: communicatie met patiënt en naasten bij levenseindebeslissingen

voorafgaande
zorgplanning

Wat kan ik nu regelen voor later?
“met papieren in orde”

Wat is voorafgaande zorgplanning?

- Afstemmen (toekomstige) zorg op wensen / voorkeuren patiënt
- Bij blijvende wilsonbekwaamheid
- Door continu overleg tussen zorgverleners, patiënt en hun vertrouwenspersonen / vertegenwoordigers
- Kan resulteren in het invullen van wilsverklaringen
- Geen statisch document, continu proces afhankelijk van evolutie van de ziekte, in overleg

De correcte documenten

LEIFplan

Gratis verkrijgbaar bij:

- apotheker
- gemeente
- openbare bibliotheek
- LEIFpunten
- huizenvandeMens

Voorafgaande Wilsverklaringen

- **Negatieve wilsverklaring**
- **Wilsverklaring euthanasie**
- **Verklaring voor orgaan-, weefsel- en celdonatie**
- **Lichaamsschenking aan de wetenschap**
- **Wilsbeschikking teraardebestelling**

Hoe een voorafgaande wilsverklaring inzake euthanasie invullen?

De verzoeker vermeldt zijn naam en voornaam, en kiest de regel die overeenstemt met zijn wils:

! Eén van de vier regels moet verplicht geselecteerd worden: men schrapt dus de overige drie regels !

- het betreft een eerste verklaring, d.w.z. een initiële verklaring;
- een herbevestiging van de initiële verklaring, in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden;
- een wijziging van bepaalde gegevens in zijn initiële verklaring (getuige, vertrouwenspersoon, enz. ...), in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden;
- een intrekking van de initiële verklaring, in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden.

Door de combinatie van die gegevens kan zekerheid verschaft worden over de identiteit van de persoon die de initiële verklaring heeft opgesteld.

Deze verplichte vermelding maakt het mogelijk zich ervan te vergewissen dat de wilsuitdrukking in het document vrij en bewust is opgesteld.

De wilsverklaring moet verplicht in aanwezigheid van twee meerderjarige getuigen worden opgesteld. Door hun personalia en handtekening toe te voegen, bevestigen ze dat de wilsverklaring vrij en bewust werd opgesteld.

! Eén van de twee getuigen mag geen materieel belang hebben bij het overlijden van de verzoeker, m.a.w. mag geen familie/erfgenaam zijn !

Door de combinatie van die gegevens kan zekerheid verschaft worden over de identiteit van de getuigen.

Wilsverklaring euthanasie

Bubriek I. Verplichte gegevens

A. Voorwerp van de wilsverklaring
De Heer/Mevrouw ("): (naam en voornaam)

☐ verzoekt dat voor het geval hij/zij (") niet meer in staat is tot wilsuiting, een arts euthanasie toepast indien voldaan is aan de voorwaarden vastgesteld in de wet van 28 mei 2002 betreffende euthanasie

☐ herbevestigt de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : (1)

☐ herzielt de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : (1)

☐ trekt de wilsverklaring tot euthanasie in, die werd opgesteld op (datum) : (1)

B. Persoonlijke gegevens van de verzoeker
Mijn persoonlijke gegevens zijn de volgende :

- hoofdverblijfplaats :

- volledig adres :

- identificatienummer in het Rijksregister :

- geboorteplaats en geboortedatum :

C. Kenmerken van de wilsverklaring
Deze verklaring werd vrij en bewust afgelegd. Dit wordt onderschreven door de handtekening van de twee getuigen en in voorkomend geval van de vertrouwenspersoon(s)(n).

Ik verwacht dat deze wilsverklaring wordt geëerbiedigd.

D. De getuigen
De getuigen ten overstaan waarvan ik deze wilsverklaring afleg, zijn :

1) naam en voornaam :

hoofdverblijfplaats :

volledig adres :

identificatienummer in het Rijksregister :

telefoonnummer :

geboortedatum en geboorteplaats :

eventuele graad van verwantschap :

2) naam en voornaam :

hoofdverblijfplaats :

volledig adres :

identificatienummer in het Rijksregister :

telefoonnummer :

geboortedatum en geboorteplaats :

eventuele graad van verwantschap :

NEGATIEVE WILSVERKLARING

Wat wil ik **niet**?

Voorbeelden

Als ik mij in een uitzichtloze of terminale situatie bevind, dan weiger ik elke vorm van behandeling.

Als ik niet meer zelfstandig kan eten wil ik geen sondevoeding.

Negatieve wilsverklaring

- Weigeren van behandeling
- In een bepaalde context
- Aanduiden vertegenwoordiger

Recht op weigering

Negatieve wilsverklaring

Weigeren van behandelingen/onderzoeken, geldig bij een onomkeerbare toestand van wilsonbekwaamheid

Naam en voornaam

Adres

.....

Rijksregisternummer

Indien ik blijvend wilsonbekwaam ben geworden, wil ik geen levensverlengende behandeling maar enkel comfortzorg. Ik wil geen onderzoeken meer tenzij ze mijn comfort zouden kunnen verbeteren.

Recht op weigering

Daarenboven wil ik **zelfs indien hierdoor mijn comfortzorg mogelijk in het gedrang komt** geen

.....

.....

.....

Recht op vertegenwoordiging

☐ Duid ik een vertegenwoordiger aan om mijn wensen en rechten te doen gelden, indien ik er zelf niet meer toe in staat ben:

Naam

Adres.....

.....

Identificatienummer in het Rijksregister (of N.N.)

Telefoonnummer

Geboortedatum en geboorteplaats

Eventuele graad van verwantschap

Rol van de vertegenwoordiger

- **Vertegenwoordigt patiënt wanneer wilsonbekwaam**
- **Handelt in belang van de patiënt:**
 - wensen van de patiënt communiceren aan de artsen
 - gezondheidsgerelateerde beslissingen
- **Door de patiënt aangeduid (schriftelijk)**
- **Indien geen vertegenwoordiger aangeduid: cascade**

Cascaderegeling

- Door patiënt gemachtigde vertegenwoordiger
- Bewindvoerder over de persoon
- Samenwonende partner
- Meerderjarig kind (geen hiërarchie o.b.v. leeftijd)
- Ouder
- Meerderjarige broer of zus
- Betrokken beroepsbeoefenaar in multidisciplinair verband

STAIRS DOWN

- één vertegenwoordiger
- meerdere vertegenwoordigers
 - Naast elkaar
 - Cascadesysteem

Kenmerken negatieve wilsverklaring

- Bindend en afdwingbaar
- Geen wettelijk opgelegd model
- Onbeperkte geldigheidsduur
- Beperkte waarde in spoedgeval
- Geen registratiemogelijkheid

Belang van negatieve wilsverklaring

- Autonomie van de patiënt
- Conflictsituaties vermijden

Voordeel voor de **patiënt**

- blijft over zijn vrije wilskeuze beschikken, ondanks zijn leeftijd en ziekte

Voordeel voor de **naasten**

- moeilijke gevoelens blijven hen bespaard, minder kans op conflicten

Voordeel voor de **hulpverleners**

- dankzij de dialoog in het VZP-proces kunnen ze de zorg toedienen die de patiënt wenst

2002: Wet euthanasie

Opzettelijke levensbeëindiging

Uitgevoerd door een arts

Op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt

Patiënt moet aan een aantal voorwaarden voldoen

WILSVERKLARING EUTHANASIE

Ter verduidelijking:

Actueel verzoek versus **voorafgaande wilsverklaring**

SITUATIE 1

ACTUEEL VERZOEK EUTHANASIE

Persoon is bij zijn volle verstand
en wil NU een zelfgekozen levenseinde

Voorwaarden Euthanasie:

- Verzoek vrijwillig, overwogen en herhaald
- Aanhoudend en ondraaglijk lijden (fysiek – psychisch) Lijden kan niet gelenigd worden
 - Medisch uitzichtloze toestand
tgv ernstige aandoening door ziekte of ongeval
 - *Schriftelijk verzoek*

Schriftelijk verzoek (actueel verzoek):

*Ik, Piet Janssen, wens dat er
euthanasie op mij wordt toegepast.*

17/02/2022

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Piet Janssen', written over a horizontal line.

Euthanasiewet

Actueel verzoek

- **Terminaal** advies van 2de (LEIF)arts
geen wachttijd
- **Niet-terminaal** advies van 2de en 3de (LEIF)arts
1 maand wachttijd

Euthanasiewet

Recht om euthanasie te vragen, niet om te krijgen

NIEUW:

- arts moet weigering meedelen aan patiënt
- doorverwijsplicht naar andere arts of naar bevoegd centrum

Later ?

SITUATIE 2

WILSVERKLARING EUTHANASIE

Wat kan ik NU doen voor later wanneer ik niet meer zelf kan beslissen?

Wilsverklaring euthanasie

enkel bij onomkeerbaar
bewustzijnsverlies
(coma)

Wilsverklaring euthanasie

Rubriek I. Verplichte gegevens

A. Voorwerp van de wilsverklaring

De Heer/Mevrouw (*): (naam en voornaam)

- (*) verzoekt dat voor het geval hij/zij (*) niet meer in staat is tot wilsuiting, een arts euthanasie toepast indien voldaan is aan de voorwaarden vastgesteld in de wet van 28 mei 2002 betreffende euthanasie
- (*) herbevestigt de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : (1)
- (*) herziet de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : (1)
- (*) trekt de wilsverklaring tot euthanasie in, die werd opgesteld op (datum) :

Wettelijk opgelegd model

Verplicht:

gegevens verzoeker

gegevens 2 getuigen

Facultatief:

vertrouwenspersoon

2 getuigen

- **Meerderjarig**
- **Verklaren dat document vrij en bewust is opgesteld**
- **Eén van beiden is geen erfgenaam**
- **Geen toekomstig engagement**

Rubriek II. Facultatieve gegevens

A. De eventuele aangewezen vertrouwenspersonen

Als vertrouwensperso(o)n(en), waarvan ik wens dat hij/zij onmiddellijk op de hoogte wordt (worden) gebracht indien ik mij in een toestand bevind waarin de wilsverklaring van toepassing zou kunnen zijn en dat hij/zij tijdens de procedure wordt (worden) betrokken, wijs ik in volgorde van voorkeur aan:

vertrouwenspersoon

- **Meerderjarig**
- **Bekendmaking**
- **Geen juridische bevoegdheid om te beslissen**
- **Geen behandelend arts/lid van het zorgteam**
- **Mogelijk gecombineerd met mandaat getuige**

Verzoeker fysiek niet in staat wilsverklaring zelf te schrijven

B. Gegevens weer te geven door de persoon die fysiek blijvend niet in staat is een wilsverklaring op te stellen en te tekenen

De reden waarom ikzelf fysiek blijvend niet in staat ben deze wilsverklaring op te stellen en te ondertekenen is de volgende :

.....
.....
.....

Als bewijs hiervan, voeg ik een medisch getuigschrift in bijlage.

Ik heb (naam en voornaam) aangewezen om deze wilsverklaring schriftelijk vast te leggen.

De persoonlijke gegevens van voornoemde persoon zijn de volgende:

- hoofdverblijfplaats :
- volledig adres :
- identificatienummer in het Rijksregister :
- telefoonnummer :
- geboortedatum en geboorteplaats :
- eventuele graad van verwantschap :

- **Aantal exemplaren**
- **Handtekeningen**
- **Registratie: via dienst bevolking gemeente**

- **Geldigheidsduur:**

< april 2020: om de vijf jaar hernieuwen

nieuw document opmaken

‘herbevestiging’

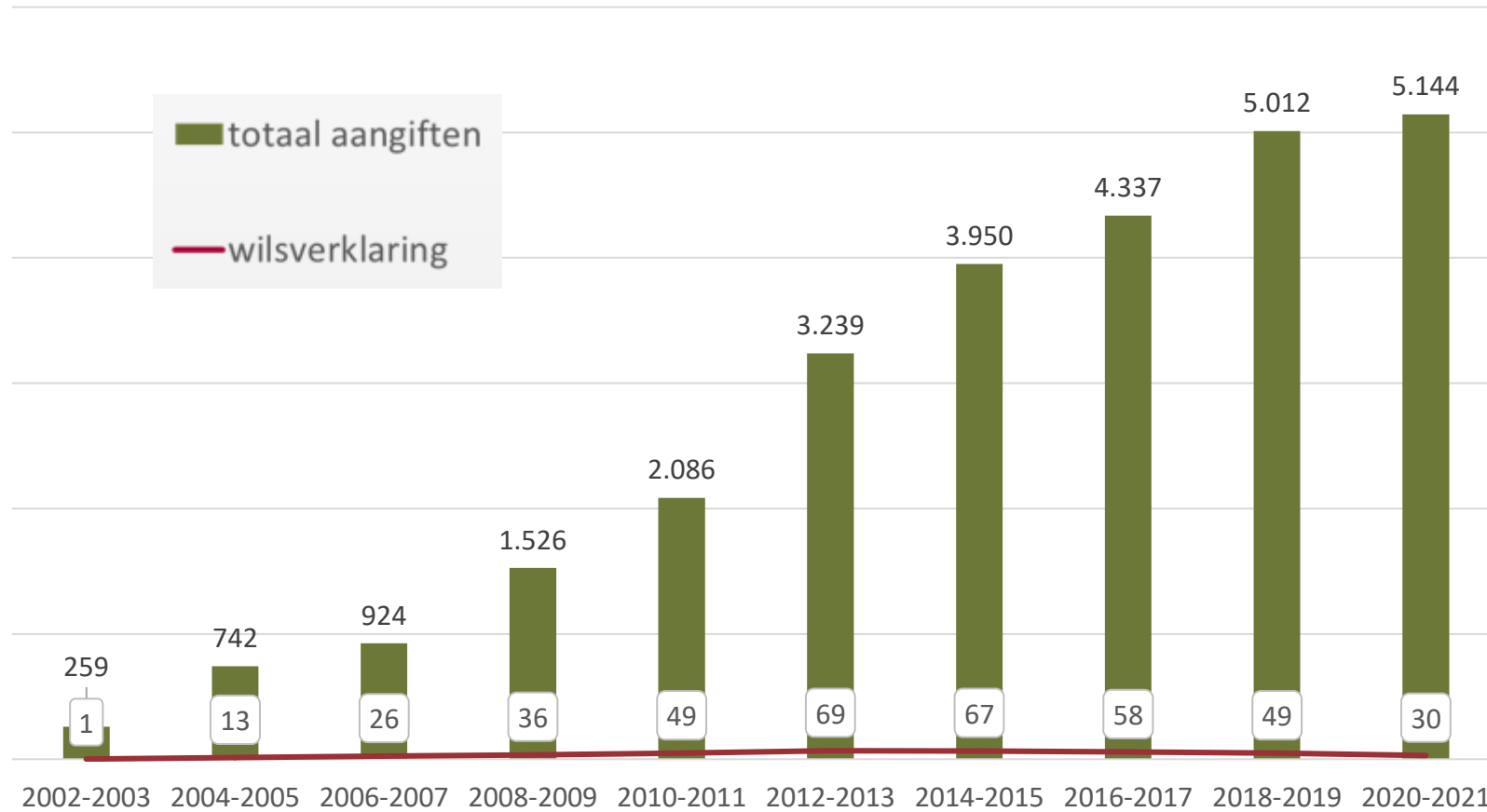
vervalt niet bij optredende wilsonbekwaamheid

> 2 april 2020: onbeperkt geldig

- **Herziening / herbevestiging**

- **Niet afdwingbaar**

Aangiften euthanasie

Negatieve wilsverklaring

- Weigeren van behandeling
- Bij wilsonbekwaamheid
- Afdwingbaar
- Geen getuigen
- Vertegenwoordiger
- Onbeperkt geldig
- Niet registreerbaar

Wilsverklaring inzake euthanasie

- Verzoek om euthanasie
- Enkel in geval van coma
- Arts kan weigeren
- 2 getuigen
- Vertrouwenspersoon
- < 2/04/2020: 5 jaar geldig
> 2/04/2020: onbeperkt
- Registreerbaar

LEIFlijn: 078 / 15 11 55

Hoe LEIFKAART AANVRAGEN

- **www.leif.be/leifkaart**
- **via invulformulier LEIFplan**

Voor iedereen die vragen heeft rond het levenseinde

Ken je LEA al?

- Ze is een praktische app voor artsen en andere zorgverleners.
- Ze helpt bij de ondersteuning van ernstig zieken, palliatieve patiënten en hun naasten.
- Ze doet dit alles door de wil van de patiënt en zijn vertegenwoordiger(s) te respecteren.

En hoe kan LEA op mijn smartphone?

- Ga naar www.levenseindeapp.be.
- Voeg haar toe aan je startscherm.
- Klaar! Je hebt nu steeds toegang tot haar meest recente versie.

is een initiatief van

Forum
palliatieve zorg

ze behoren tot

w.e.m.m.e.l.
expertisecentrum 'Woordig Levensende'

verbonden aan het UZ Brussel

Waarmee helpt LEA je?

Alle informatie
rond levenseinde-
beslissingen

Een overzicht
rond pijn-en
symptoomcontrole

De uitbouw
van een levens-
eindebeleid in
woonzorgcentra

Communicatietips
voor gesprekken
rond het
levenseinde

De LEIFdraad
voor artsen

Voorafgaande
zorgplanning met
het LEIFplan

Existentiële
zorg

Rouw

LEA (kort voor **levenseinde app**) is een praktisch hulpmiddel voor artsen en andere zorgverleners.

LEA is gratis te installeren. Ga op je smartphone naar <https://www.levenseindeapp.be> en voeg LEA toe aan je startscherm

LEA biedt:

- een overzicht rond **pijn-en symptoomcontrole**
- informatie rond alle mogelijke **levenseindebeslissingen** (inclusief palliatieve sedatie)
- **voorafgaande zorgplanning** met het LEIFplan
- de uitbouw van een **palliatief beleid** specifiek in **woonzorgcentra**
- **communicatietips** voor gesprekken rond het levenseinde
- de **LEIFdraad** voor artsen (leidraad voor een zorgvuldige uitvoering euthanasie)
- Rouw
- Existentiële zorg

is een initiatief van

Forum
palliatieve zorg

ze behoren tot

w.e.m.m.e.l.
expertisecentrum 'Waardig Levenseinde'